

12-årige Anna har besluttet ikke at bo hos sin mor: Nogle gange føler jeg skyldfølelse over for hende

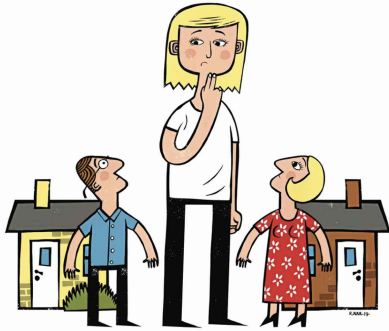

Illustration: Rasmus Juul

5. oktober 2019, kl. 0:00, opdateret 6. oktober, kl. 8:25
Af Mathias Sonne Mencke

Anna på 12 år brugte for nylig sin initiativret til at få nulstillet forældrenes samværsordning og få ændret bopæl. Barnets initiativret skal sikre lydhørhed over for børn i fastlåste konflikter, men den kan også misbruges af forældrene, mener fagfolk og eksperter

På en café i København sidder Anna på 12, snart 13, med sin far. Moderen er her ikke, for hendes forældre har ikke været sammen, siden hun var halvandet år gammel.

Med sine 12 år er hun selvsagt ikke gammel nok til at stemme. Man må også gå ud fra, at hendes far stadig styrer, hvor længe hun må være ude om aftenen, hvornår hun skal i seng, og hvilke huslige pligter hun skal tage del i.

En ting har Anna dog for nyligt været med til at bestemme. For en måned siden overgik den såkaldte bopælspligt fra hendes mor til hendes far. Forinden havde Anna kontaktet Familieretshuset og gjort brug af sin initiativret, hvor hun fortalte om sin situation, og om hvorfor hun ikke længere ønskede at bo ved moderen. På baggrund af samtalen med en børnesagkyndig, blev forældrene indkaldt til et møde, og selvom Annas mening ikke gjorde udfaldet alene, blev samtalen et tungtvejende argument for, at bopælen blev ændret og samværsordningerne nulstillet. Barnets såkaldte initiativret indebærer, at et barn på mellem

10 og 17 år kan tage initiativ til, at Familieretshuset indleder en proces med forældrene på baggrund af barnets ønsker.

Annas historie er ikke unik. Siden Familieretshuset og et nyt familieretlig system erstattede Statsforvaltningen den 1. april i år, er der sket en mærkbar stigning i antallet af børn, der benytter deres initiativret. Alene i årets første otte måneder har der været knap 200 henvendelser, hvoraf 193 har resulteret i, at forældrene er blevet indkaldt til et møde med udgangspunkt i barnets ønsker. Tallet bygger på en opgørelse, som Kristelig Dagblad har fået aktindsigt i, og selvom 2019 ikke er slut endnu, er det allerede et rekordår for henvendelser.

I samtalen på caféen er Anna tydeligvis berørt over situationen. Hun forklarer, at hun stadig er ”ved at finde ud af det hele med hendes mor”, og at hun af den grund ønsker at være anonym, så artiklen ikke optrapper konflikten.

Anna medgiver, at en mor og far skal bestemme meget, men hun mener alligevel, at det er noget andet, når beslutningen vedrører, hvor man skal bo.

”Jeg synes, det er vigtigt at bo et sted, hvor jeg føler mig mere tryk; for det er dér, jeg tilbringer mest tid. Derfor er det vigtigt, at jeg har det godt og føler mig mest hjemme og slapper af,” siger hun.

I Familieretshusets afdeling for forældreansvar i Odense og Aabenraa, er det kontorchef Kirsten Rosenkildes kolleger, der dagligt tager sig af henvendelser fra børn som Anna, der gør brug af deres initiativret. Hun mærker, at flere henvender sig, typisk børn på 13 år og opefter. Ofte kommer børnene med et ønske om mere samvær med en af deres forældre eller med et decideret ønske om at flytte fra en forælder til en anden.

”Ofte tager børn kontakt til os, hvis de ikke føler, at forældrene lytter til deres ønsker. Det kan både bunde i en større konflikt vedrørende skilsmissen, men nogle gange vedrører det familier, vi ikke har haft kontakt til før, hvor barnet ikke føler, det bliver taget alvorligt,” siger hun.

Kontorchefen mener, at ønsket om at blive taget alvorligt er selve essensen af barnets initiativret. Det er ikke altid så vigtigt, om inddragelse af forældrene fører til en decideret ændring i for eksempel samværet, nogle gange kan alene dialogen være nok til at skabe ændringer for et barn, uden at ordninger behøves ændret. Til syvende og sidst, forklarer

hun, så er børneenheden sat i verden for at støtte børnene og skabe en bedre forståelse mellem børn og voksne i en skilsmissecfamilie.

Undersøgelser peger på, at børn, der føler sig hørt, er mere tilfredse med eksempelvis deres samværsordninger, end børn der ikke inddrages. En repræsentativ spørgeskemaundersøgelse fra Børnerådet i 2016 viste for det første, at skilsmissebørn i væsentligt mindre grad oplever, at der bliver lyttet til det, de siger, sammenlignet med børn der bor hos sin mor og far. For det andet viste undersøgelsen, at de børn, der blev inddraget, da samværsordningen i sin tid blev til, var langt mere tilfredse med deres ordning, end de børn der ikke blev.

For medlem af Børnerådet og lektor ved juridisk fakultet på Aalborg Universitet, Hanne Hartoft, er barnets medbestemmelse essentielt for et vellykket skilsmissecforløb. Hun har i årevis beskæftiget sig med børns retstilling ved skilsmisser, og mener, at udviklingen de senere år viser, at børnekonventionens artikel om barnets ret til at udtrykke meninger langsomt er ved at vinde indpas.

Som reglerne er nu, har børn imidlertid ikke såkaldt partsstatus, når de for eksempel bruger deres initiativret. Det betyder, at det i sidste ende alene er op til forældrene at vurdere, om et barns ønske skal gælde eller ej. Vurderer begge forældre således, at en samværsordning fungerer, trods barnets utilfredshed, ændres samværet ikke.

Derfor mener Hanne Hartoft, at barnet bør opnå partsstatus. Hun understreger, at det er hendes egen holdning, da Børnerådet ikke har drøftet dette.

”Det vil være en naturlig konsekvens af samfundsudviklingen, for det viser sig gang på gang, at når børn når en vis alder, så er de langt mere kompetente til at træffe beslutninger, end man lige går og tror. Derudover må man huske på, at børnene trods alt selv er de nærmeste til at vide, hvad der er godt for dem selv,” siger hun og afviser, at børn skulle vælge det sted, hvor de får flest lommepenge og må være længst tid ude om aftenen:

”Børn vil bo det sted, hvor de føler sig mest trygge og føler, det er rart at være. Men mit standpunkt om partsstatus har jeg overvejet nøje, for det griber ind i forældrenes rettigheder og kan påvirke balancen imellem barn og forældre og forældreansvaret. Men når forældre er i konflikt, må vi gøre alt hvad vi kan for at styrke barnets position,” siger hun.

Samme konklusion er Julie Lunde kommet frem til, efter at hun i snart to år har drevet rådgivningsportalen Barnets Ret, hvor hun blandt andet hjælper børn med at gøre brug af deres initiativret. Hun mener, at samfundets syn på barnet har ændret sig, og at det derfor er på tide, at børns retsstilling følger trop.

”I dag bliver børn i højere grad end tidligere set som individer, der ønsker mere selvbestemmelse over deres eget liv – hvilket de har lært gennem de krav, vi stiller til dem som samfund. Derfor er det naturligt i en vis udstrækning at give børnene partsstatus i sager relateret til deres forældre,” siger hun og forklarer, at barnets initiativret ellers risikerer at blive udvandet, da forældrene, som reglerne er nu, er i sin gode ret til at ignorere et barns ønske.

Idéen om partsstatus falder imidlertid ikke i god jord hos Børns Vilkår. Juridisk seniorrådgiver, Ingrid Hartelius Dall, mener, at det vil ”pålægge barnet et urimeligt stort ansvar”. Ligesom hun pointerer, at man bør huske, at der kan være nogle praktiske grunde, der gør, at et barn ikke kan få, lige præcis den samværsordning vedkommende ønsker.

Mai Heide Ottosen, seniorforsker ved Det nationale forsknings- og analysecenter for velfærd, mener heller ikke, at det bør være op til barnet at bestemme hvor det vil bo. Hun har i årevis forsket i familie- og barndomssociologiske problemstillinger ved skilsmisser og var tilbage i 2006 med i det lovforberedende udvalg, der foreslog at indføre barnets initiativret:

”En børnesagkyndig eller en dommer skal selvfølgelig lytte til børnene, men jeg har set nogle kedelige eksempler på, at barnets ønske vægtede for tungt, uden at det var til gavn for barnet. Forestil dig en hypotetisk situation, hvor et barn vil bo hos en far, der måske er psykisk syg, fordi barnet tænker, at det kan hjælpe ham. Her er barnets ønske ikke nødvendigvis det bedste,” siger hun.

12-årige Anna er ikke i tvivl om, at ønsket om at flytte hjem til sin far i bund og grund var det rigtige. Hun er blevet gladere og trives bedre i sin skole. Alligevel kan hun ikke lade være med at få dårlig samvittighed over for moren og nogle gange tænke, at hun ”var for hård”.

”Skyldfølelsen kan komme lige pludseligt,” siger hun: ”Det kan være, når jeg sidder på mit værelse og hører musik. Så får jeg nogle gange dårlig samvittighed over for min mor og begynder at græde.”

Lige nu er Anna og hendes mor i gang med et forløb, hvor de skal genoprette tilliden og opbygge et godt forhold til hinanden igen. Anna siger, at hun håber, det lykkes.

”Om et år håber jeg, at jeg stadig bor hos min far, men at jeg er blevet gode venner med min mor. Jeg håber, hun vil lytte til mig og prøve at blive en bedre mor, end den hun var. Jeg håber, at jeg får lyst til igen at komme hjem og besøge hende,” siger Anna.

Ifølge kontorchef i Familieretshusets forældreansvarsområde, Kirsten Rosenkilde, kan barnets initiativret virke konfliktoptrappende i nogle skilsmisseforløb. Hun kender til eksempler, hvor det er den ene forælder, der har opfordret barnet til at bruge sin initiativret og næsten instrueret det i, hvad det skulle sige. Selv mener hun dog, at det er nemt at gennemskue, om et ønske kommer fra barnet selv eller en forælder i kulissen.

”Selvfølgelig tænker nogle forældre med det samme, at barnets initiativ er noget, den anden forælder har orkestreret. Men de fleste er meget lydhøre, når vi indkalder dem til et møde. De kan godt forstå, at det ikke er nemt for et barn at rette henvendelse til en offentlig myndighed for at tale om dets samvær med dem. Det faktum, at barnet har taget sådan et skridt, påvirker forældrene.”

Annas navn er opdigtet. Hendes rigtige identitet er redaktionen bekendt.